

כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם:

(משלי פרק כז, יט)

יודע חסרונו כו' כך ברואה חסרון זולתו יודע שיש בו שמץ מנהו
כו' ודפח"ח:

קכו. שנינו (במס' נגעים פ"ב משנה ה') כל הנגעים אדם רואה
חוץ מנגעי עצמו, ופירש הבעל שם טוב הקדוש, כל הנגעים
שאדם רואה חוץ, זה נמשך מנגעי עצמו, כמאמר רבותינו ז"ל
(קדושין ד"ע ע"א) כל הפוסל במומו פוסל:

קכו. הבעל שם טוב אמר כי האיש אשר הוא נקי לגמרי, ולא
פגם כלל מעולם אפילו כל שהוא, אי אפשר לו לראות רע בשום
אדם, או שישמע מרע שיעשה שום אדם, כי לא יזמין לו השם
יתברך לראות רע או לשמוע שום רע, ולכן כשרואה האדם איזה
איש שעושה רע, או שמספרים לפניו מאיזה איש שעשה רע,
ידע בבירור שיש בו שמץ מנהו מאותו הדבר עצמו, ואף אם הוא
צדיק, מכל מקום יש בו קצת דקצת מאותו ענין, והזמין לו השם
יתברך ראייה זהו או שמיעה זו, כדי שישים אל לבו לשוב ולתקן
הפגם ההוא, ועל ידי זה ישוב גם האיש הזה העושה רע, כי הוא
תלוי בו ולכן אין לאדם לדבר לשון הרע על חברו אף שראה
אותו עובר עבירה, או ששמע מאיש מהימן שעשה עבירה, דהא
מזה שהוא ראה או שמע הדבר ההוא, מזה יראה שמסתמא גם
בו בעצמו יש מקצת מאותו הדבר, ומוטל עליו לתקן אצלו
הדבר ההוא, ועל ידי זה יתוקן גם האיש העושה רע וכו':

קכח. שמעתי בשם ריב"ש שאמרו לו פעם אחד על אחד
מישראל שחילל שבת, השיב הריב"ש שבעצמו יש לו חלק
בעבר הזו, כי הוא בעצמו עשה מעין זה, במה שהשתמש עם
תלמיד חכם שדומה לשבת (עיין בזוהר הקדוש פ' צו דכ"ט ע"א)
ונתפשט עבירה זאת עד שנתגשם ועבר אותו האחד עברה
גמורה שחילל שבת:

קכט. אמר הרב בוצינא קדישא איש אלקי הבעל שם טוב ז"ל
נשמתו בגנזי מרומים, שאין במציאות שיהיה אדם רואה לאחד
עובר עבירה, אלא אם כן יש בו שמץ מנהו, מאותה עבירה
עצמה או דוגמתה, על דרך משל אם רואה לאחד שבא על אשת
איש, מסתמא שיש בו שמץ מזה, מעין אותה עבירה, והיינו
גאווה שאמרו חכמינו ז"ל (בסוטה ד"ד ע"ב) כל המתגאה כאילו
בא על אשת איש, או שרואה שעובד עבודה זרה מסתמא שיש
בו שמץ מזה והיינו כעס, שאמרו ז"ל (זוהר בראשית דכ"ז ע"ב)

א. מצודת דוד | משלי כז, יט

כמו דרך המים מראים את הפנים בדומים להפנים המסתכלים
בה אם שוחקות שוחקות ואם עצבות עצבות כן לב האדם לאדם
אם לבו טוב על חברו ייטיב גם לבו ואם רעה תרע גם היא:

ב. פסחים דף קיג/ב

הרואה דבר ערוה בחבירו אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב
מותר לשנאתו שנאמר כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו
וגו'.

תוספות

ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב:) אמרינן אוהב לפרוק
ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו והשתא מה כפיית
יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו וי"ל כיון שהוא שונא גם חברו
שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם
לאדם ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר:

ג. אור החיים | שמות פרק לג פסוק יא

ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו.
הכוונה בזה היא כי כפי שיעור ההכנה שהיה עושה משה
להקבלת פני שכינה לאותו שיעור תהיה ההשגה מפנים
העליונים, כי כפי אשר יכין אדם עצמו להשפעת הקדושה ישיג,
ואמרו כאשר ידבר איש אל רעהו יתבאר לדרכינו על דרך
אומרו (משלי כז יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם,
פירוש כי הלבבות ישכילו בנעלם אם לאהוב אם לשנוא, כי כפי
אשר יכין האדם לבו לאהוב חברו, כמו כן יתבונן לב חברו
לאהוב אותו, והוא אומרו כאשר ידבר איש אל רעהו שלא
יאהבהו אם לא יכין לבו להיות גם הוא רעהו, כמו כן דיבר ה'
פנים אל פנים, ומעתה יבחין אדם מה הוא עם קונו, אם לבבו
יתאוה ויחשוק בה' ובעבודתו הנה זה סימן כי ה' אהבו:

ד. בעל שם טוב | על התורה פרשת בראשית

קכה. שמעתי בשם מורי זלה"ה ביאור משנה (אבות פ"ד משנה
א') איזה חכם הלומד מכל אדם על פי משל, המסתכל במראה

ו. רוח חיים | אבות פרק ב משנה א

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. ויבואר עוד על דרך מליצה מאמר הכתוב (משלי כז, יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. כי הנה ידוע כי כל הפוסל במומו פוסל (קידושין ע"ב) וכי מי שהוא זך לבב לא ירגיש כלל ערמת וחטאי הבריות. אך מי שהוא בעצמו כן יערים ומלוכלך בחטאים הוא מרגיש מיד בחבירו העושה כמעשהו והכרת פשעי חבירו הוא כמו מראה מלוטשה המראה לאדם צורה כצורתו אם לבן ואם מפוחם והרואה צורה מפוחמת במראה הלא ידע כי בנפשו הוא וליבון הוא צריך. וזה שכתוב כמים הפנים לפנים הצורה אשר רואה לעומתו במים כן צורת עצמו, כן לב האדם לאדם מה שהוא רואה ומכיר בחבירו גם בקרבו תשכון העול והחטא הלזה. ומה שרואה חטא בחבירו הוא בעצמו יפשפש במעשיו כי יש בו אותו חטא. אבל אמרו (נגעים פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ועל דרך מליצה כל הנגעים של חבירו אדם רואה ומבזהו על זה. אך אינו רואה על ידי זה נגעי עצמו לומר הלא על כי בקרבי כל אלה לכך אני מכיר בפשעי חבירי. ולכן הזהיר התנא שיראה על עצמו כמו שרואה על חבירו וכנזכר לעיל. וזהו אמרו איזוהי דרך ישרה כו' כל שהיא תפארת כו' ותפארת לו מן האדם שילמוד כל אופני עניניו כמו שרואה ומתדמה על חבירו וידון מזה על עצמו:

כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, ועל דרך זה בכל העבירות, ומראין לו מן השמים, כדי שיזכור ויעשה תשובה:

ואמרו מגידי אמת שפעם אחת ראה הבעל שם טוב הקדוש נשמתו בגנזי מרומים לאחד שחילל שבת, פשפש ומצא בעצמו ששימש עם צורבא מרבנן טרם שלמד ממנו דברי תורה, והיינו חילול שבת כי תלמיד חכם דומה לשבת:

קל. מקובל בדינו מאת תלמידי הבעל שם טוב זללה"ה, אפילו הצדיק כשרואה איזה עבירה באיזה אדם, הנה זה ודאי אינו במקרה, ולמה הזמין השם יתברך אשר הוא יראה אותה עבירה, על כרחך הוא שיש בידו גם כן שמץ מה מדוגמת אותה העבירה, והראוהו מן השמים בכדי שיפשפש במעשיו, וספרו מתלמידי הבעל שם טוב שאירע שראה באחד שחילל שבת בפרהסיא, ועמד משתומם למה הראוהו כזאת, ופשפש במעשיו דעל כרחו יש בו עון כזה, פשפש ומצא ששמע מקרוב זילותא דתלמידי חכם [שנקרא שבת כאמרו בזהר] ושתק:

ה. משלי | פרק ד

(כה) עֵינֶיךָ לֹכַח יְבִיטוּ וְעַפְעָפֶיךָ יִישְׂרוּ וְנִגְדָּךְ: